
Čo je to MCU? Čo je to program?

Už niekoľkokrát som ľuďom zo svojho okolia, pomáhal pri prvých krokoch v programovaní mikrokontrolérov.

Aby som sa znova neopakoval, svojim poznámkam som dal akú-takú štábnu kultúru, a ponúkam ich v tomto miniseriáli širokej verejnosti.

Miniseriál vyžaduje od čitateľa minimálne znalosti z elektrotechniky (ohmov zákon, RAM, ROM) a matematiky (BIN, HEX, DEC).

[Mikrokontrolér](#) (MCU, mikroprocesor, jednočipový procesor, jednočipák,...)

Je to logická elektronická súčiastka, ktorej správanie v el. obvode je predurčené sadou návěstí, povelov, inštrukcií,... skrátka - programom.

Tento program je trvale uložený vo vnútri MCU (ROM pamäť) a ostáva zachovaný aj pri neprítomnosti napájacieho napätia.

Program je však možné zmeniť čím sa z MCU stáva univerzálny blok na doske s plošnými spojmi, ktorý eliminuje počet logických a periférnych integrovaných obvodov, a užívateľ dokáže flexibilne meniť správanie sa celého zapojenia.

Ako to funguje

V MCU sa po privedení napájacieho napätia, rozkmitá oscilátor (podľa druhu integrovaný v MCU alebo externe pripojený k MCU), ktorý je pre celý mikrokontrolér niečo ako nepokoj v našahovacích hodinách. Tento signál zabezpečuje celý chod MCU. Nazýva sa aj MainClock (hlavné hodiny), alebo CLK.

Pokiaľ nenastane zmena tohto signálu, MCU nič nevykoná. Všetka jeho činnosť je synchronizovaná práve týmto signálom.

Keď už beží hodinový signál MCU síce "žije", ale nič nerobí. Chýba mu povolenie aby robil.

Na to slúži signál RESET.

Tento je pripojený na jeden pin MCU a je ovládaný z okolitého zapojenia.

Zmena logickej úrovne na tomto signále zabezpečí, nastavenie celého MCU do východiskového stavu. Jeho spätné prestavenie povolí MCU vykonávanie definovanej činnosti.

A tou je spracovávanie programu. Ten sa nachádza v pamäti ROM. Interná logika vykonávania programu zabezpečuje čítanie krok-po-kroku jendotlivých návěstí (inštrukcií), predanie tejto inštrukcie do jadra MCU (aritmetická jednotka), ktorá následne túto inštrukciu vykoná. Na pomoc má sadu registrov (časť pamäte RAM), ktoré sa využívajú na ukladanie výsledkov logických výpočtov, pomocných premenných a pod.

Všetko samozrejme časované signálom CLK.

Príklad inštrukcií pre potrebných pre blikanie s LED diódou:

1.
:100000000EC026C025C024C023C022C021C020C0ED
2.
:100010001FC01EC01DC01CC01BC01AC019C01124A7
3.
:100020001FBECFEDCDBF10E0A0E6B0E0E6E7F0E008
4.
:1000300002C005900D92A036B107D9F710E0A0E6F6
5.
:10004000B0E001C01D92A036B107E1F702D012C0A6
6.
:10005000D7CFC398BB9AC39AC398C39AC398C39A7D
7.
:10006000C398C39AC398C498BC9AC49AC49880E0B1
8.
:0600700090E00895FFCFAF
- 9.

:00000001FF

Toto je obsahu pamäte ROM z MCU, zarovnaný formátom [IntelHex](#).

Formát inštrukcií je síce čitateľný pre samotné MCU, ale pre užívateľa ktorý chce zmeniť chovanie MCU v zapojení (čítaj: programátora, ktorý chce modifikovať program) je to trochu neprehľadné.

Preto má každá inštrukcia aj svoj názov (Mnemonics). A aby to zasa nebolo tak jednoduché, každý druh MCU, má svoj definovaný formát inštrukcií, ich názvov, bitovej dĺžky, počtu CLK cyklov potrebných k jej vykonaniu, a tak ďalej.....

A ako by teda vypadal výpis programu v mnemokódoch?

Asi takto (toto nezodpovedá vyššie uvedenému kódu! Jedná sa iba o príklad...):

1.
`ldi R16, $44 ; Load low byte address of end of RAM into register R16`
2.
`out SPL,R16 ; Initialize stack pointer to end of internal RAM`
3.
`ldi R16, $89 ; Load high byte address of end of RAM into register R16`
4.
`out SPH, R16 ; Initialize high byte of stack pointer to end of internal RAM`
- 5.
6.
`ldi AL,low(-$fe3)`
7.
`ldi AH,high(-$fe3) ;A=-$fe3`
8.
`ldi BL,$40`
9.
`ldi BH,$20 ;B=$2040`
10.
`rcall comp16s ;Compare`
11.
`mov G1L,AL ;Move low byte`
12.
`mov G1H,AH ;Move high byte`
- 13.
14.
`ldi AL,$00`

```
15.      ldi    AH,$50          ;A=$5000

16.      ldi    BL,$bc

17.      ldi    BH,$4f          ;B=$4fbc

18.      rcall  comp16s        ;Compare

19.      mov     G2L,AL          ;Move low byte

20.      mov     G2H,AH          ;Move high byte

21.

22.      ldi     AL,low(-$7f34)

23.      ldi     AH,high(-$7f34) ;A=-$7f34

24.      ldi     BL,low(-$3e12)

25.      ldi     BH,high(-$3e12) ;B=-$3e12

26.      rcall  comp16s        ;Compare

27.      mov     G3L,AL          ;Move low byte

28.      mov     G3H,AH          ;Move high byte
```

Takýto formát sa nazýva zdrojový kód v assembleri.

Toto je už pre programátora prijateľný zápis programu. Ovšem pre MCU nepoužiteľný. Preto programátor musí použiť prekladač (čítať: kompilér), aby sa tento zápis očistil od komentárov (texty za bodkočiarkou), otestoval na syntax, a pod..., ale hlavne každý mnemokód bude nahradený kódom inštrukcie pre MCU, ktorý sa definuje pri preklade. Po ukončení kompilácie ktorej výstupom je objektový súbor, sa ešte spustí linker, ktorý definitívne usporiada tento kód podľa dĺžky inštrukcií do formátu vhodného na prepis do ROM pamäte, a nahradí návestia pre volania programov konkrétnymi adresami v pamäti ROM. Potom už stačí použiť iba formátovaciu utilitku a jej výsledkom je pekný IntelHEX formát (napríklad), ktorý pomocou programátora nahráme (napálime, naloudujeme) do pamäte ROM.

Ako vidno, zdrojový kód v assembleri, je prvý možný čitateľný kód pre programátora.

Je to programovací jazyk najnižšej úrovne.

Výhodou tohoto programovacieho jazyka je, že programátor má plne pod kontrolou chod programu ako aj samotné zostavovanie a členenie programu, čím má možnosť zostaviť výkonnejší alebo neštandardný program.

Nevýhodou (??) je, že tento program je použiteľný výhradne pre MCU pre ktorý bol napísaný (nie je prenositeľný), pretože je

pevne naviazaný na inštručnú sadu MCU.

Odstránenie týchto nevýhod (a výhod) riešia programovacie jazyky vyššej úrovne (mno aj keď by som ich tak nemal nazvať).

Tie majú za úlohu skompilovať program v definovanom formáte syntaxe.

Výhodou týchto jazykov je prenositeľnosť zdrojového kódu. Rovnaký zápis programu sa dá (samozrejme do určitej miery) použiť pre rôzne rodiny MCU.

Nevýhodou týchto jazykov, je strata výkonnosti (v určitých situáciách), strata absolútnej kontroly nad výsledným programom.

Výhodou je jednotná syntax pre rôzne platformy a lepšia prehľadnosť kódu.

Medzi tieto jazyky patria:

- C
- Pascal
- Basic
- ...

Ja v nasledujúcich praktických príkladoch použijem programovací jazyk "C".

Ako MCU použijem radu AVR od firmy [Atmel](#).

AVR (Advanced Virtual RISC) je označenie celej série 8-bitových mikrokontrolérov, ktoré ako prvé začali používať integrovanú (On-Chip) pamäť kódu (ROM) typu FLASH (elektricky prepisovateľná, na rozdiel dovtedy používanej OTP - jedenkrát programovateľná).

MCU sa aj vďaka tejto vlastnosti plus nízkej cene a jednoduchým programovacím hardvérom, rýchlo rozšíril.

MCU majú okrem spomínanej FLASH pamäte integrovaný RAM pamäť (pamäť údajov), pamäť EEPROM (pamäť dát uchováajúca tieto dáta aj po odpojení napájania) plus široké spektrum periférnych funkcií ako USART, I2C (TWI), AD prevodníky, DA prevodníky, RTC (obvod reálneho času), PWM moduly, časovače, externé preušíenia a pod.

Jednou z nezanedbateľných výhod je aj integrovaný oscilátor, vďaka čomu môže MCU pracovať s minimom podporných súčiastok.

Toto sú všetko vlastnosti, pre ktoré si tieto MCU vyberajú hlavne začínajúci programátori pre svoje pokusy (čím netvrdím že je určený na to).

Preto skúsím na tomto type MCU s použitím programovacieho jazyka C, predviesť prvé kroky pri programovaní MCU.

[2. časť -->](#)